

СТРУКТУРА ТА ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ КОЛОРИСТИЧНОЇ ЛЕКСИКИ У РОМАНІ С. КОЛЛІНЗ “THE HUNGER GAMES”

STRUCTURE AND FUNCTIONING OF THE COLOR VOCABULARY IN THE NOVEL BY S. COLLINS “THE HUNGER GAMES”

Калінюк О.О.,

orcid.org/0000-0002-4955-8019

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри лексикології та стилістики англійської мови
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова*

Кашуба М.В.,

orcid.org/0000-0002-0989-3250

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри лексикології та стилістики англійської мови
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова*

Степанюк Н.В.,

orcid.org/0000-0002-7418-1735

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри лексикології та стилістики англійської мови
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова*

У статті розглядаються структура та особливості функціонування колористичної лексики у романі С. Коллінз “The Hunger Games” з точки зору категорії комунікативної лінгвістики. Головна мета даної роботи полягає у виявленні та систематизації колористичної лексики у романі, а також визначення особливостей її використання в романі С. Коллінз “The Hunger Games”. Дослідження колористичної лексики в сучасному мовознавстві об'єднують у самостійну галузь – лінгвістику кольору, завдання якої полягає в лінгвістичному осмисленні мовної картини кольору не за фізичними ознаками, такими як тон, яскравість, насиченість, а на виявленні їх словесного багатства і розкритті їхньої внутрішньої форми, пізнанні різних семантичних перетворень і символізації, властивої для певного етносу. В ході аналізу матеріалу твору всі колороніми за структурою уточнення кольору можна розподілити на такі групи: базові колороніми; колороніми, що супроводжуються епітетами (snow white, gloppy green etc.); колороніми з інтенсифікаторами (dark, soft, deep); колороніми, утворені від назв металів; колороніми, які поєднують контрастні кольори; колороніми з суфіксами -ed, -ish; колороніми, створені за моделлю «відтінку» і «кольору»: колороніми у складі ідіоматичних виразів тощо. Було досліджено, що авторка значно використовує колористичну лексику у КРФ «опис», а саме при створенні відкритого простору та інтер'єру, зовнішності, одягу, ювелірних прикрас. Також колороніми широко вживаються при передачі емоцій та почуттів героїв твору. Сприйняття кольору в проаналізованому тексті є своєрідним способом його інтерпретації. У романі С. Коллінз за допомогою кольору створюються портретні та характеристичні описи персонажів і пейзажу, зображується внутрішній світ героїв та психологічна мотивація їхніх вчинків, акумулюється національна ідентичність, актуалізується семантична напруга та авторська гра з читачем, створюється та акцентується жанрова специфіка твору. Використання в художньому творі кольоропозначень (базових та складних) додає більшої емоційності у сприйнятті твору читачем.

Ключові слова: мовна картина світу, комунікативна лінгвістика, колористична лексика, КРФ «опис», антиутопія.

The article deals with the structure and functioning of the color vocabulary in the novel by S. Collins "The Hunger Games" from the point of view of the category of communicative linguistics. The main purpose of this work is to identify and systematize color terms in the novel, as well as to determine the peculiarities of their usage in S. Collins' novel "The Hunger Games". The study of color vocabulary in modern linguistics is combined into an independent branch – linguistics of color, the task of which is the linguistic understanding of the linguistic picture of color not by physical signs, such as tone, brightness, saturation, but by revealing their verbal richness and revealing their inner form, knowledge of various semantic transformations and symbolization characteristic of a certain ethnic group. During the analysis of the material of the work, all color terms have been divided into the following groups according to the structure of color determiner: basic color terms; color terms used with epithets (snow white, gloppy green etc.); color terms with intensifiers (dark, soft, deep); color terms derived from the names of metals; color terms that combine contrasting colors; color terms with the suffixes -ed, -ish; color terms with the phrases "color of" and "shade of"; color terms as parts of set expressions, etc. It has been singled out that the author widely uses color vocabulary in the compositional-narrative form "description", namely when depicting open space and interior, appearance, clothes, jewelry etc. Color terms are masterfully employed to convey the emotions and feelings of the characters of the novel. The perception of color in the analyzed text is a peculiar way of its interpretation. Color terms are widely used in creating appearance and psychological portraits of the characters; in outlining the inner world of the characters and the psychological motivation of their actions; in accumulating the national identity; in actualizing the semantic tension and the author's game with the reader; in defining and emphasizing the peculiarities of the genre. The usage of color terms (basic and complex) adds more emotionality to the reader's perception of the analyzed novel.

Key words: linguistic picture of the world, communicative linguistics, color vocabulary, compositional-narrative form "description", dystopia.

Постановка проблеми. Дослідження колористичної лексики в сучасному мовознавстві об'єднують у самостійну галузь – лінгвістику кольору, завдання якої полягає в лінгвістичному осмисленні мовної картини кольору не за фізичними ознаками, такими як тон, яскравість, насиченість, а на виявленні їх словесного багатства і розкритті їхньої внутрішньої форми, пізнанні різних семантичних перетворень і символізації, властивої для певного етносу. Лексика кольоропозначень цікавить лінгвістів віддавна, оскільки вона є чітким і легким для сприйняття пластом, здатним відтворити мовну картину індивіда й етносу загалом. Опис символіки кольору для кожної мови є актуальним завданням. **Мета роботи** полягає у продовженні розгляду колористичної лексики у художньому творі, її різновидам та особливостям функціонування.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. В лінгвістиці колірну лексику вивчали в різноманітних аспектах: розглядали шлях становлення системи кольоропозначень, історію колороназв, етапи їх розвитку (В. І. Шерцль, Є. М. Іссерлін), досліджувались механізми номінації колірного простору носіями різних мов (Т. Г. Корсунська, Х. Чирнер), з'ясовувались особливості функціонування колоративів (А. М. Куслик), вивчалася семантика назв кольорів (Р. М. Фрумкіна, В. М. Іваровська), порівнювались колірні лексикони різних мов (Л. В. Лаєнко), аналізувалася символіка та мовні концепти кольору (Л. В. Ковалевська), розроблялися різноманітні класифікації позначень кольору (О. М. Дзівак, О. І. Кулько) та висвітлювались значення і функціонування колоративів у художніх текстах.

Кольорове сприйняття світу також знайшло своє відображення в лексичній і фразеологічній системах мови. Колір несе в собі важливу інформацію окремо від мови, але входячи до складу мовних одиниць, в тому числі і стійких, цей компонент наділяється більш важливою значимістю, а саме набуває певну символіку. Тому, у лінгвістів кольоронайменування – одна з найпопулярніших лексичних груп [2].

Постановка завдання. Спираючись на праці та розробки багатьох українських та зарубіжних авторів, вважаємо доцільним і **актуальним** провести аналіз та систематизацію колористичної лексики у романі, а також визначити особливості її функціонування в романі Сьюзен Коллінз «The Hunger Games».

Виклад основного матеріалу. Роман С. Коллінз «The Hunger Games» відноситься до жанру наукової фантастики, бойовику та фентезі. У творі,

з одного боку, легко можна розглядати багато рис сучасного життя, а з іншого – міфологічну основу. Гра і жорстока реальність – ось два мотиви, які об'єдналися в художній свідомості С. Коллінз, ставши провідними в романі. Фабула роману представляє антиутопію – вигадане суспільство, яке є антитезою утопії; зазвичай для нього характерний гнітючий суспільний контроль, що здійснюється авторитарним або тоталітарним урядом. Дія розгортається в майбутньому. Основна частина твору – це проходження випробувань і рівнів.

Особливістю роману є те, що він написаний від першої особи. Така оповідна структура дає можливість глибокої психологізації всієї структури тексту. Сьюзен Коллінз ввібрала в себе культурні коди декількох культур, які згодом відображається у кольоровій картині твору [3; 1].

У ході суцільної виборки було виявлено 574 одиниці колористичної лексики, з яких відокремлюються 12 основних груп за структурою уточнення колірної характеристики. А саме:

1. Основні базові кольоропозначення (КП) (green, black, white, red etc.):

«He gives his **orange** corkscrew locks a shake and applies a fresh coat of **purple** lipstick to his mouth» [8, с. 102].

2. КП, що супроводжуються епітетами. Повторення колірного відтінку в словах сприяє посиленню усієї семантики КП:

*Our **snow** – white horses pull our chariot right up to President Snow's mansion, and we come to a halt* [8, с. 54].

*Chicken and chunks of oranges cooked in a creamy sauce laid on a bed of **pearly white** grain* [8, с. 107].

3. Кольоропозначення з інтенсифікаторами (dark, soft, deep, light, etc.) Ці слова утворюють нормативні поєднання із базовими кольорами, уточнюють відтінок, інтенсивність забарвлення:

*I fasten the pin onto my shirt, and with the **dark green fabric** as a background, I can almost imagine the mockingjay flying through the trees* [8, с. 41].

*Twenty or so men and women dressed in **deep purple robes*** [8, с. 97].

4. КП складені, субстантивні словосполучення – це вирази, які наділені додатковою експресивною функцією та кольори, що утворюються по схожості, з безпосереднім об'єктом порівняння:

*The president, a small, thin man with **paper-white hair**, gives the official welcome from a balcony above us* [8, с. 71].

*Medium height, stocky build, **ashy blond hair** that falls in waves over»* [8, с. 23].

5. У наступних КП, утворених від назв металів, коштовних і напівкоштовних каменів, акту-

алізуються семи «преміальності», «високої якості», «цінності», «значущості» (silver, gold/golden, amber, metallic):

Sixty seconds to take in the ring of tributes all equidistant from the Cornucopia, a giant golden horn shaped like a cone with a curved tail [16, с. 149].

The only concession to self-alteration seems to be metallic gold eyeliner that has been applied with a light hand [8, с. 58].

6. КП, які поєднують контрастні кольори. У проаналізованому творі розкіш елітарних і коштовних аксесуарів, витончених предметів одягу підкреслюється контрастним поєднанням чорного кольору з червоним/вогняним або золотим/золотистим:

Peeta looks striking in a black suit with flame accents [8, с. 117].

7. КП, до складу яких входять підсилювальні частки (too, so, very), виступають в художньому тексті в ролі підсилювача твердження, думки або точки зору персонажа:

All the colors seem very artificial, the pinks too deep, the greens too bright, the yellows painful to the eyes, like the flat round disks of hard candy we can never afford to buy at the tiny sweet shop in District 12 [8, с. 59].

8. КП, утворені за допомогою суфіксу -ed та -ish:

Small, bluish green tubers that don't look like much but boiled or baked are as good as any potato [8, с. 238].

9. КП, що відносяться до феноменів, відомих будь-якому представникові того або іншого національно-лінгвокультурного співтовариства, що робить усі звернення до цих назв доступними для розуміння, прозорими, конотативно забарвленими, наприклад, the Dark Days – похмурі дні, важкий час:

Then came the Dark Days, the uprising of the districts against the Capitol [8, с. 18].

10. КП, утворені за допомогою моделі «відтінку» і «кольору» (shade of, the color of):

But Cinna's close-cropped hair appears to be its natural shade of brown [8, с. 59].

11. КП у складі ідіоматичних виразів, значення яких не обмежуються передачею тільки кольорних понять, представлені в романі таким чином: (jet black, black eye, beet red):

A thicket of berry bushes protects it from unwanted black eye [8, с. 5].

He turns beet red, and he starts yelling at that thing [8, с. 5].

12. КП, створені як поєднання епітетів та кольоропозначень або шляхом поєднання лексичних одиниць:

Rich brown chocolate liquid I've never seen. They call it hot chocolate [8, с. 55]. *The last thing I remember is an exquisitely beautiful green – and – silver moth landing on the curve of my wrist* [8, с. 76].

Після проведеного аналізу функцій КП у романі С. Коллінз «The Hunger Games», написаному в жанрі «фентезі», «антиутопія», було виявлено, що авторка широко вживає КП при безпосередній передачі емоцій, почуттів, настрою персонажів, для опису зовнішності, одягу, інтер'єру, атмосфери твору, а також відображення контрасту між позитивними і негативними явищами в їх житті.

Найбільш поширене вживання КП виявлено при створенні навколишнього постапокаліптичного світу, територій, природи; часто зустрічаються протиставлення світлих (яскравих) фарб, що переважають в столиці та прилеглих підпорядкованих територіях переважно темних (похмурих) відтінків, що є візитною карткою представників багатьох віддалених від столиці дистриктів:

But today the black cinder streets are empty [8, с. 4].

Вживання кольоропозначень є рекурентним і при описі внутрішніх приміщень резиденцій, меблів, будівель, кімнат Капітолія, які представлені в максимальному діапазоні насичених кольорів:

If anything, they have not quite captured the magnificence of the glistening buildings in a rainbow of hues that tower into the air, the shiny cars that roll down the wide paved green streets, the oddly dressed people with bizarre hair and painted faces who have never missed a meal [8, с. 59]. Тоді як пригнічені жителі далеких дистриктів тягнуть жалюгідне існування в оточенні брудних, напівзруйнованих будов, п'їтьми і мороку:

Shutters on the squat gray houses are closed [8, с. 4].

Вживання КП у портретних описах також демонструє різкий контраст між життям мешканців величного Капітолію та простих мешканців дистриктів, тим самим виконуючи характеризуючу функцію. Неонові та яскраві кольори, коштовності, щоденний яскравий макіяж у цьому романі представляють багатих і забезпечених людей:

There are six gowns and each one requires its own headpiece, sparkling shoes, brilliant jewelry, bright hair, makeup, setting, and lighting. Creamy lace and pink roses and ringlets. Ivory satin and gold tattoos and greenery. A sheath of luminous diamonds and jeweled veil and moonlight [8, с. 243].

Тоді як темні кольори, блідий колір лица, стомлені очі та втома символізують депресію та труднощі, з якими доводиться стикатися бідним мешканцям.

Колористична лексика у романі допомагає передати емоції персонажів. Наприклад, червоний колір використовується для опису холодних, агресивних, жорстоких почуттів, що переважають у мешканців Дистрикту, перебуваючи в зовсім іншому і такому не справедливому Капітолію:

*His quarters. I have trespassed into his home, the way heslithered into mine last year, hissing threats with his **bloody, rosy breath*** [8, с. 321].

У багатьох кольорових картин світу зелений колір символізує ніжність, мир, надію, спокій, свіжість або весну. В досліджуваному творі зелений колір і його відтінки зазвичай передають атмосферу неприхильності, огиду, відчуття приреченості та страждання бідних жителів видалених, зруйнованих дистриктів.

*The **green eyes** glowering at me are unlike any dog or wolf, any canine I've ever seen. They are unmistakably human* [8, с. 333].

Зелений колір також використовується для опису речей і явищ, що викликають відразу неприязнь і відторгнення:

*«Two of the three chairs fill with Madge's father, Mayor Undersee, who's a tall, balding man, and Effie Trinket, District 12's escort, fresh from the Capitol with her **scary white grin and lousy green suit**. They murmur to each other and then look with concern at the empty seat* [8, с. 18].

Найбільший ефект досягається за допомогою уточнювальних компонентів, інтенсифікаторів, наділених додатковою експресивною функцією: the noxious green slime (огидний зелений слиз), a gloppy green wad (противний зелений клубок):

*After a minute or so, Rue presses a **gloppy green wad** of chewed leaves and spit on my knee»* [8, с. 200].

Окрім загальноприйнятого для людей західної цивілізації протиставлення «чорний» (пригно-

блюючий, похмурий)/«білий» (стимулюючий) в деяких випадках у романі білий колір набуває негативної конотації:

*I look at the cold **white walls** and floor and resist the impulse to retrieve my robe* [8, с. 58].

А буденний «чорний» колір, такий звичний для бідних мешканців, може в певних обставинах виявитися смертельно небезпечним:

*«And I'm well concealed in the clump of trees. At least while the sun stays down. Then my **black sleeping bag** will turn from **camouflage** to trouble»* [8, с. 160].

Висновки. Підводячи підсумки, можливо сказати, що у романі С. Коллінз «The Hunger Games» кольоропозначення є своєрідним способом його інтерпретації. У проаналізованому тексті за допомогою кольору створюються не лише портретні та характеристичні описи персонажів і пейзажу, зображується внутрішній світ героїв та психологічна мотивація їхніх вчинків, але й акумулюється національна ідентичність, актуалізується семантична напруга та авторська гра з читачем. Кольорова гама художнього твору обумовлена тематикою, жанром – антиутопія – та особистими кольірними смаками авторки і, звичайно, основною ідеєю твору. Кольоропозначення в романі дозволяють розширити асоціативний фон оповіді та забезпечують виконання авторських ідей створення та організації тексту. Кольоропозначення-символи стають у тексті основою множинності його смислів і збагачують його образну та інформативну структури. Використання в художньому творі кольоропозначень (простих та складних) додає більшої емоційності у сприйнятті твору читачем. Кольоропозначення служать певним полюсом формування національного менталітету. У кольорі передається особливе, авторське сприйняття дійсності, тому кольірні позначення несуть важливу етнокультурну інформацію, адекватне відтворення якої в іншомовному дискурсі є актуальною компаративістською та перекладознавчою проблемою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Білоус П.Н. Вступ до літературознавства. Теорія літератури. Психологія літературної творчості. Житомир : Рута, 2009. 336 с.
2. Голубовська І.О. Етнічні особливості мовних картин світу. К.: Логос, 2004. 284 с.
3. Касаткіна-Кубишкіна О.В. Особливості використання колоронімів в англомовному медіадискурсі. <https://search.app/3V3Zn8NUYw3MUvy8>
4. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика. Напрямки та проблеми. Полтава : Довкілля, 2008. 711 с.
5. Семашко Т. Ф. Проблема визначення статусу кольоропозначень як лінгвістичних одиниць. <https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/16122/Semashko.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
6. Тагільцева Я.М. Семантика кольоропозначень в англійській мові ділового спілкування. <https://naub.ua.edu.ua/semantyka-koloropoznachen-v-anhlijskij-movi-dilovoho-spilkuвання/>
7. Longman Dictionary of English Language and Culture. Third Edition. Great Britain: Pearson Education Limited, 2005. 1620 p.
8. Collins S. The Hunger Games, Scholastic Press, 2008. 374 p.